

SERGAMUMO ŽMONIŲ PARAZITINĖMIS LIGOMIS 2025 M. APŽVALGA

ĮVADAS

Lietuvoje parazitinės ligos tebėra svarbi visuomenės sveikatos problema. Enterobiozė, askaridozė, toksokarozė – tai ligos, kuriomis dažniausiai užsikrečia ir serga ikimokyklinio ir jaunesnio mokyklinio amžiaus vaikai. Toksoplazmozė ypač pavojinga nėščiosioms dėl rizikos perduoti infekciją vaisiui ir sukelti įgimtą toksoplazmozę, taip pat asmenims su nusilpusiu imunitetu, kuriems liga gali pasireikšti sunkia, gyvybei pavojinga eiga. Lietuvoje registruojamas aukštas sergamumo echinokokoze rodiklis. Per pastaruosius kelerius metus jau registruojama ne tik įvežtinių maliarijos atvejų, bet ir leišmaniozės, filariozės atvejų.

Apžvalgoje pateiktos sergamumo parazitinėmis ligomis tendencijos, sergamumas pagal amžiaus grupes, administracines teritorijas ir kiti epidemiologiniai rodikliai. Lentelės ir grafikai sudaryti pagal Užkrečiamųjų ligų ir jų sukėlėjų valstybės informacinėje sistemoje (ULSVIS) sukauptus duomenis.

Pažymėtina, kad nuo 2024 m. pasikeitė parazitinių ligų duomenų registravimo ir perdavimo tvarka – duomenys į ULSVIS pradėti tiesiogiai perduoti iš Elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinės sistemos (ESPBI IS). Šis pokytis galėjo turėti įtakos registruojamų atvejų skaičiui, todėl, vertinant 2024–2025 m. sergamumo rodiklius, į tai būtina atsižvelgti.

SERGAMUMO PARAZITINĖMIS LIGOMIS STRUKTŪRA IR POKYČIAI

Lietuvoje 2025 m. užregistruoti 2 946 parazitinių ligų atvejai, sergamumo rodiklis siekė 101,9 atvejo 100 tūkst. gyventojų. Lyginant su 2024 m., kai buvo registruoti 3 236 atvejai (112,0 atv. 100 tūkst. gyventojų), bendras sergamumas sumažėjo 9,0 proc.

Didžiausią visų parazitinių ligų dalį sudarė: enterobiozė – 1 645 atvejai (55,8 proc.), askaridozė – 424 atvejai (14,4 proc.), žarnyno pirmuonių sukeltos ligos – 407 atvejai (13,8 proc.), toksokarozė – 236 atvejai (8,0 proc.), toksoplazmozė – 104 atvejai (3,6 proc.), echinokokoze – 82 atvejai (2,8 proc.). Kitos parazitinės ligos (maliarija, trichineliozė ir retos parazitinės ligos) sudarė 1,5 proc. visų atvejų (44 atvejai) (1 lentelė).

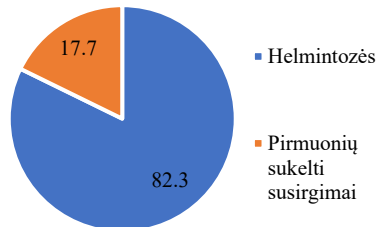
1 lentelė. Duomenys apie žmonių sergamumą parazitinėmis ligomis 2024–2025 m.

Eil. Nr.	Ligos	Sirgusiųjų skaičius		Sergamumo rodiklis 100 000 gyv.		Sergamumo kitimas	
		2024	2025	2024	2025	Atvejais	Procentais
1.	Žarnyno pirmuonių ligos:	407	407	14,08	14,08	0	0,0
1.1.	Amebiasė	48	41	1,66	1,42	-7	-14,6
1.2.	Giardiazė	21	23	0,73	0,80	+2	+9,5
1.3.	Kriptosporidiozė	1	3	0,03	0,10	+2	+200,0
1.4.	Balantidiazė	0	1	0,00	0,03	+1	+100,0
1.5.	Kitos	337	339	11,66	11,73	+2	+0,6
2.	Maliarija	10	10	0,35	0,35	0	0,0
3.	Toksoplazmozė	188	104	6,50	3,53	-84	-44,7
3.1.	Įgyta toksoplazmozė	188	102	6,50	3,46	-86	-45,7
3.2.	Įgimta toksoplazmozė	0	2	0,00	0,07	+2	-
4.	Leišmaniozė	1	0	0,03	0,00	-1	-100,0
5.	Echinokokoze:	158	82	5,47	2,84	-76	-48,1
5.1.	Cistinė (CE)	32	14	1,11	0,48	-18	-56,3
5.2.	Alveokokinė (AE)	65	42	2,24	1,45	-23	-35,4
5.3.	Nepatikslinta	61	26	2,11	0,90	-35	-57,4
6.	Askaridozė	479	424	16,57	14,67	-55	-11,5

7.	Enterobiozė	1787	1645	61,83	56,91	-142	-7,9
8.	Toksokarozė	164	236	5,67	8,16	+72	+43,9
9.	Trichineliozė	1	1	0,03	0,03	0	0,0
10.	Teniazė	1	0	0,03	0,00	-1	-100,0
11.	Cisticerkozė	1	0	0,03	0,00	-1	-100,0
12.	Strongiloidozė	2	3	0,07	0,10	+1	+50,0
13.	Cerkarinis dermatitas	2	7	0,07	0,24	+5	+250,0
14.	Kitos filariozės (dirofilariozė)	11	9	0,38	0,31	-2	-18,2
15.	Siurbikės	0	1	0,00	0,10	+1	-
16.	Anisakiazė	0	1	0,00	0,03	+1	-
17.	Mišri žarnyno helmintozė	7	3	0,24	0,10	-4	-57,1
18.	Kitos patikslintos žarnyno helmintozės	17	13	0,59	0,45	-4	-28,8
	Iš viso	3236	2946	112,00	101,91	-290	-9,0

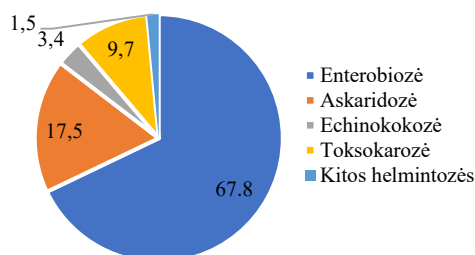
Pastaba. Sergamumo rodikliai apskaičiuoti 100 tūkst. gyventojų, naudojant Lietuvos statistikos departamento metų pradžios gyventojų skaičių.

2025 m. 82,3 proc. visų užregistruotų parazitinių ligų sudarė helmintozės (2 425 atvejai), o 17,7 proc. – pirmuonių sukeltos parazitinės ligos (521 atvejis) (1 pav.).

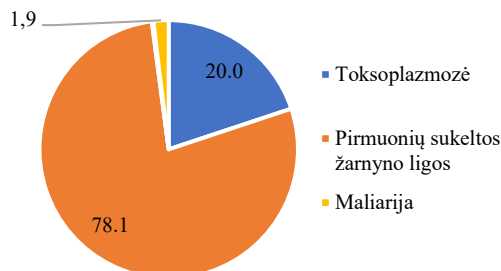
1 pav. Parazitinių ligų procentinis pasiskirstymas 2025 m. (n = 2946)

Helmintozių struktūroje dominavo enterobiozė (67,8 proc. visų helmintozių), askaridozė (17,5 proc.), toksokarozė (9,7 proc.) ir echinokokozė (3,4 proc.) (2 pav.).

2 pav. Helmintozių procentinis pasiskirstymas 2025 m. (n = 2425)

Pirmuonių sukeltų parazitinių ligų grupėje didžiausią dalį sudarė žarnyno pirmuonių ligos (78,1 proc.) ir toksoplazmozė (20 proc.). Be to, buvo registruota 10 maliarijos atvejų (1,9 proc.) (3 pav.).

3 pav. Pirmuonių sukeltų parazitinių ligų procentinis pasiskirstymas 2025 m. (n = 521)

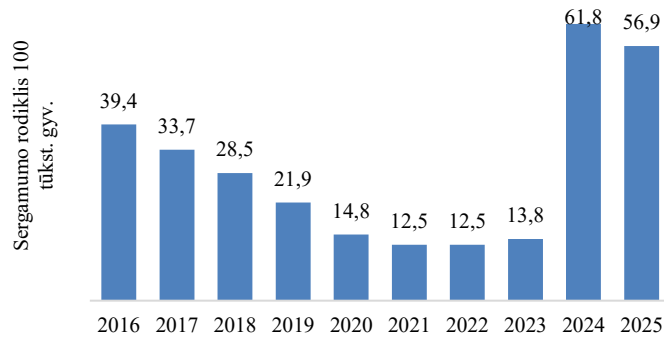
2025 m. bendrą sergamumo sumažėjimą daugiausia lėmė reikšmingas echinokozės (–48,1 proc.) ir įgytos toksoplazmozės (–45,7 proc.) atvejų sumažėjimas. Taip pat mažėjo enterobiozės (–8,0 proc.) ir askaridozės (–11,5 proc.) atvejų skaičius.

Tačiau registruotas ryškus sergamumo toksokaroze padidėjimas (+43,9 proc.), kuris galimai susijęs su aktyvesne diagnostika ar didesniu užsikrėtimo rizikos veiksnių paplitimu.

Retų ir įvežtinių parazitinių ligų (maliarijos, filariozių) skaičius išliko nedidelis ir stabilus.

SERGAMUMAS ENTEROBIOZE

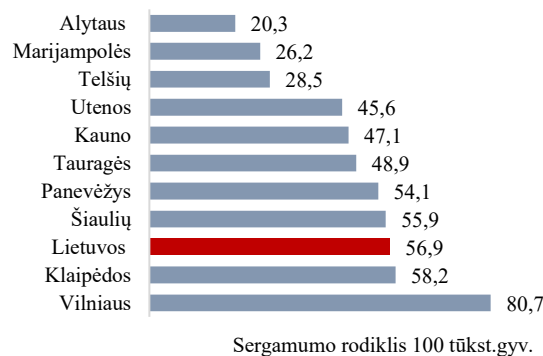
Sergamumo enterobioze rodiklis per pastaruosius dešimt metų kito. 2016–2023 m. laikotarpiu fiksuota sergamumo mažėjimo tendencija – rodiklis sumažėjo nuo 39,4 iki 13,8 atv. 100 tūkst. gyventojų. Mažiausias sergamumas registruotas 2021 m. ir 2022 m. (po 12,5 atv. 100 tūkst. gyventojų). Tačiau 2024 m. ir 2025 m. sergamumas padidėjo ir siekė atitinkamai 61,8 ir 56,9 atv. 100 tūkst. gyventojų (4 pav.).

4 pav. Sergamumo enterobioze rodiklio kitimas 2016–2025 m.

Per analizuojamą laikotarpį stebėtas sergamumo padidėjimas turėtų būti vertinamas atsižvelgiant į 2024 m. pasikeitusį duomenų registravimo būdą, kuris galėjo lemti išsamesnę atvejų registraciją, todėl pastaraisiais metais registruojami rodikliai, tikėtina, labiau atspindi realų sergamumo lygį.

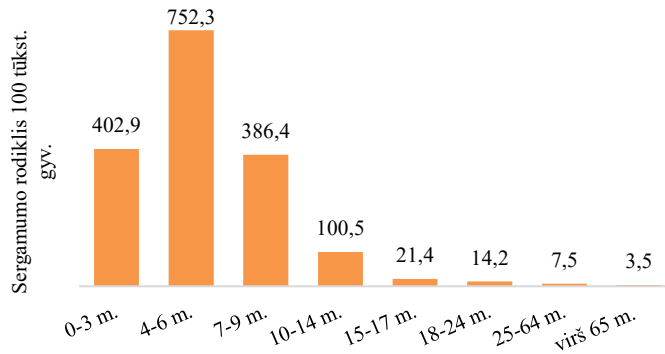
2025 m. Lietuvoje buvo užregistruoti 1 645 enterobiozės atvejai. Lyginant su Lietuvos vidurkiu (56,9 atv. 100 tūkst. gyventojų), didžiausias sergamumo rodiklis registruotas Vilniaus apskrityje (80,7 atv. 100 tūkst. gyventojų), o mažiausias – Alytaus (20,3 atv. 100 tūkst. gyventojų), Marijampolės (26,2 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir Telsių (28,5 atv. 100 tūkst. gyventojų) apskrityse (5 pav.).

5 pav. Sergamumo enterobioze rodikliai apskrityse 2025 m. (n = 1 645)

Didesni sergamumo rodikliai Vilniaus apskrityje gali būti susiję su didesniu gyventojų tankiu, didesniu vaikų kolektyvuose skaičiumi bei aktyvesne enterobiozės diagnostika, o mažesni rodikliai kai kuriose apskrityse gali atspindėti tiek mažesnę infekcijos paplitimą, tiek skirtingą diagnostikos intensyvumą.

Didžiausias sergamumo enterobioze rodiklis nustatytas 4–6 metų amžiaus vaikų grupėje – 752,3 atv. 100 tūkst. gyventojų (6 pav.).

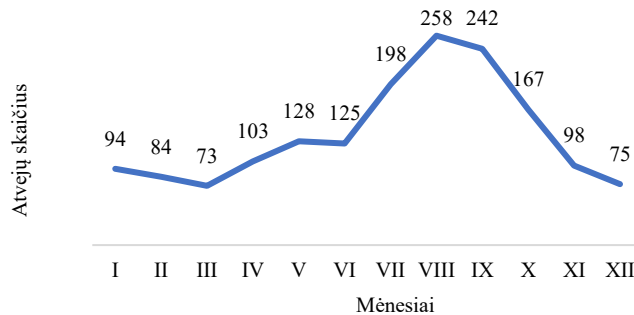

6 pav. Sergamumo enterobioze rodikliai pagal amžiaus grupes 2025 m. (n = 1 645)

Didžiausias sergamumas ikimokyklinio amžiaus vaikų grupėje rodo, kad infekcijos plitimui svarbią reikšmę turi artimas kontaktas vaikų kolektyvuose.

Vyrų sergamumo rodiklis buvo mažesnis nei moterų. Iš viso užregistruota 717 sergančių vyrų (52,2 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 928 moterys (61,2 atv. 100 tūkst. gyventojų). Kaimo vietovėse sergamumas buvo mažesnis nei miestuose – atitinkamai užregistruotas 291 atvejis kaime (32,0 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 1 354 atvejai miestuose (135,4 atv. 100 tūkst. gyventojų) – tai gali būti siejama su didesniu gyventojų tankiu, dažnesniu vaikų kolektyvų lankymu bei intensyvesne diagnostika.

2025 m. stebėtas išreikštas sezoniškumas – daugiausia enterobiozės atvejų registruota liepos–rugsėjo mėnesiais, kai nustatyta 52,6 proc. visų atvejų (7 pav.).

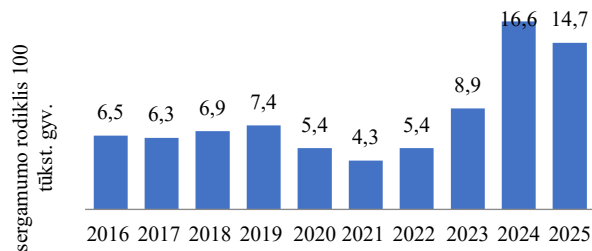

7 pav. Enterobiozės atvejų pasiskirstymas pagal mėnesius 2025 m. (n = 1 645)

Epidemiologinių duomenų analizė rodo, kad dauguma atvejų diagnozuojami pacientams kreipiantis dėl būdingų simptomų, o profilaktinių patikrinimų metu nustatoma tik nedidelė dalis ligos atvejų. Tai leidžia daryti prielaidą, kad registruojamas sergamumas daugiausia atspindi simptominę ligos dalį, o sezoniškumo pikas vasaros pabaigoje ir rudens pradžioje, tikėtina, susijęs su intensyvesniais vaikų tarpusavio kontaktais bei jų sugrįžimu į ugdymo įstaigas.

SERGAMUMAS ASKARIDOZE

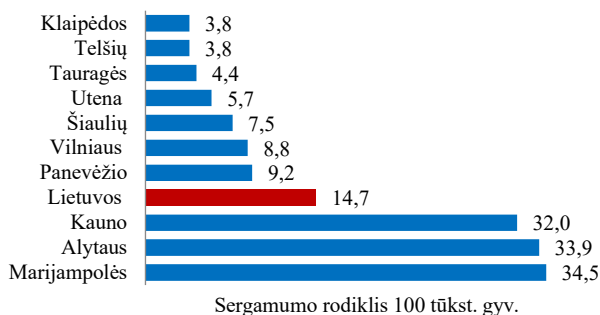
Sergamumo askaridoze rodiklis per pastaruosius dešimt metų kito. 2016–2019 m. sergamumas išliko panašaus lygio (7,4–6,3 atv. 100 tūkst. gyventojų), o 2020–2022 m. COVID-19 pandemijos ir popandeminiu laikotarpiu sumažėjo iki 4,3–5,4 atv. 100 tūkst. gyventojų. 2024–2025 m. sergamumas padidėjo ir siekė atitinkamai 16,6 ir 14,7 atv. 100 tūkst. gyventojų (8 pav.).

8 pav. Sergamumo askaridoze rodiklio kitimas 2016–2025 m.

Pastaraisiais metais registruotas rodiklių padidėjimas gali būti susijęs su intensyvesne diagnostika bei nuo 2024 m. pasikeitusiu užkrečiamųjų ligų registravimo ir duomenų perdavimo procesu.

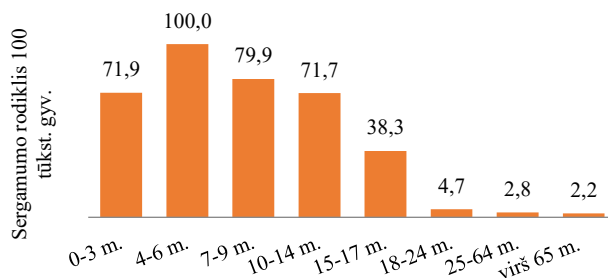
2025 m. Lietuvoje užregistruoti 424 askaridozės atvejai. Mažesnis sergamumo rodiklis nei šalies vidurkis nustatytas Klaipėdos (3,8 atv. 100 tūkst. gyventojų), Telšių (3,8), Tauragės (4,4) ir Utenos (5,7) apskrityse, o didesnis – Marijampolės (34,5), Alytaus (33,9) ir Kauno (32,0) apskrityse (9 pav.).

9 pav. Sergamumo askaridoze rodikliai apskrityse 2025 m. (n = 424)

Matomas ryškus regioninis sergamumo netolygumas: Pietų ir Vidurio Lietuvos apskrityse rodikliai šalies vidurkį viršijo daugiau nei du kartus, mažesni rodikliai fiksuojami Vakarų ir Šiaurės Lietuvoje. Tai gali būti susiję tiek su epidemiologine situacija regionuose, tiek su skirtingu diagnostikos intensyvumu.

2025 m. didžiausias sergamumas nustatytas 4–6 m. ir 7–9 m. amžiaus vaikų grupėse (atitinkamai 100,0 ir 79,9 atv. 100 tūkst. gyventojų) (10 pav.).

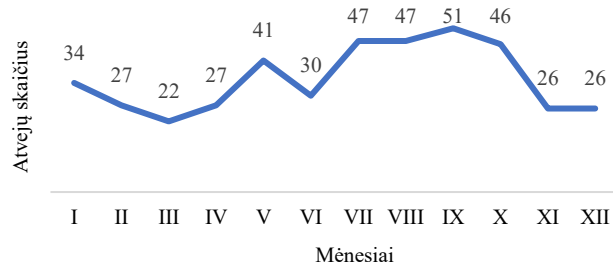
10 pav. Sergamumo askaridoze rodiklis pagal amžiaus grupes 2025 m. (n = 424)

Didelis sergamumas vaikų amžiaus grupėse gali būti siejamas su dažnesniu kontaktu su užterštu dirvožemiu ir nepakankamai susiformavusiais higienos įgūdžiais.

Analizuojant sergamumą pagal lytį, nustatyta, kad vyrų sergamumo rodiklis buvo didesnis nei moterų. Iš viso užregistruoti 229 sergantys vyrai (16,7 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 195 moterys (12,9 atv. 100 tūkst. gyventojų). Kaimo vietovėse sergamumas buvo panašus kaip miestuose – atitinkamai užregistruoti 129 atvejai kaime (14,2 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 295 atvejai miestuose (14,9 atv. 100 tūkst. gyventojų).

tūkst. gyventojų). Tai rodo, kad užsikrėtimo rizika išlieka abiejose aplinkose, įskaitant galimą užkrėstų daržovių, uogų ir žalumynų vartojimą.

2025 m. fiksuotas ryškus sezoniškumas: daugiausia atvejų registruota liepos–rugsėjo mėnesiais (45 proc. visų atvejų) (11 pav.).

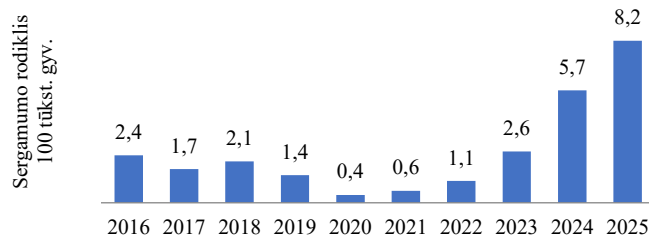
11 pav. Askaridozės atvejų pasiskirstymas pagal mėnesius 2025 m. (n = 424)

Atvejų padidėjimas vasaros pabaigoje ir ankstyvą rudenį gali būti siejamas su užsikrėtimu šiltuoju metų laiku, o vėlesnis pasireiškimas atspindi ligos inkubacinį periodą bei sukėlėjo vystymosi ciklą.

Profilaktinių patikrinimų metu 2025 m. nustatyti 32 askaridozės atvejai (7,5 proc.), tai rodo, kad dauguma atvejų diagnozuojami pacientams kreipiantis dėl klinikinių simptomų.

SERGAMUMAS TOKSOKAROZE

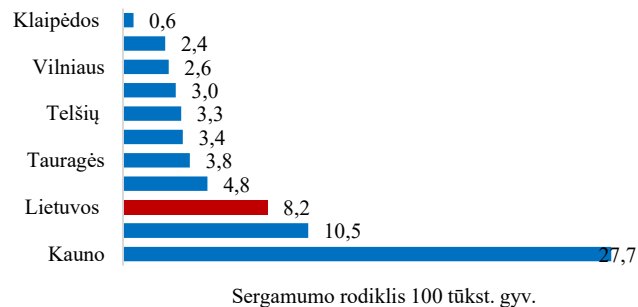
2016–2025 m. duomenimis, sergamumo toksokarozė rodiklis iki 2022 m. mažėjo, ypač žemas sergamumo rodiklis buvo 2020–2021 m. (0,4–0,6 atv. 100 tūkst. gyventojų). 2024–2025 m. registruotas ryškus sergamumo padidėjimas: 2025 m. susirgo 236 asmenys, o rodiklis pasiekė 8,2 atv. 100 tūkst. gyventojų (12 pav.).

12 pav. Sergamumo toksokarozė rodiklio kitimas 2016–2025 m.

Pastaraisiais metais registruotas sergamumo padidėjimas gali būti susijęs su 2024 m. pasikeitusiu užkrečiamųjų ligų duomenų registravimo ir perdavimo būdu, kuris galėjo pagerinti atvejų registravimą.

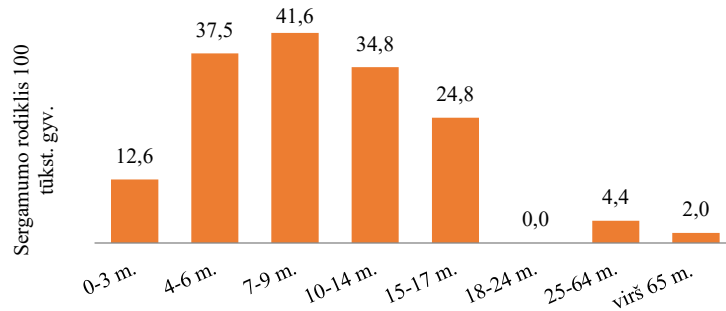
2025 m. duomenimis, aukštas sergamumo rodiklis, gerokai viršijantis Lietuvos vidurkį (8,2 atv. 100 tūkst. gyventojų), nustatytas Kauno (27,7) ir Marijampolės (10,5) apskrityse, o žemiausi rodikliai – Klaipėdos (0,3) ir Vilniaus (2,6) apskrityse (13 pav.).

13 pav. Sergamumo toksokarozė rodikliai apskrityse 2025 m. (n = 236)

Regioniniai skirtumai gali būti susiję tiek su nevienodu infekcijos paplitimu, tiek su skirtingu diagnostikos intensyvumu, laboratorinių tyrimų prieinamumu bei sveikatos priežiūros paslaugų organizavimu.

Toksokaroze serga visų amžiaus grupių žmonės, tačiau vaikai nukentčia dažniau. 2025 m. sergamumo toksokaroze rodiklis didžiausias buvo 4–6, 7–9, 10–14 m. amžiaus vaikų grupėse (atitinkamai 37,5, 41,6 ir 34,8 atv. 100 tūkst. gyventojų) (14 pav.).

14 pav. Sergamumo toksokaroze rodikliai pagal amžiaus grupes 2025 m. (n = 236)

Didesnis sergamumas 4–14 m. amžiaus grupėse siejamas su dažnesniu kontaktu su užterštu dirvožemiu ar smėliu, ypač žaidimų aikštelėse, bei dar nepakankamai susiformavusiais higienos įgūdžiais.

Vyrų sergamumo rodiklis buvo didesnis nei moterų. Iš viso užregistruoti 124 sergantys vyrai (9,0 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 112 moterų (7,4 atv. 100 tūkst. gyventojų). Kaimo vietovėse sergamumas buvo didesnis nei miestuose – atitinkamai užregistruota 90 atvejų kaime (9,9 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 146 atvejai miestuose (7,4 atv. 100 tūkst. gyventojų). Didesnis sergamumas kaimo vietovėse sietinas su didesne aplinkos tarša gyvūnų ekskrementais, glaudesniu kontaktu su dirvožemiu bei gyvūnais.

2025 m. daugiausia toksokarozės atvejų (39 proc. visų metinių atvejų) registruota rugsėjo–lapkričio mėnesiais (15 pav.).

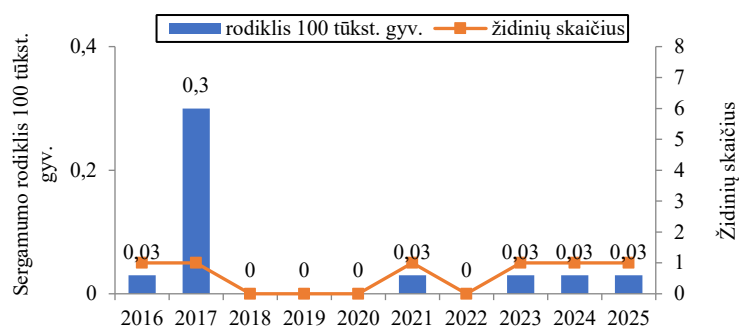

15 pav. Toksokarozės atvejų pasiskirstymas pagal mėnesius 2025 m. (n = 236)

Analizuojant pasiskirstymą pagal mėnesius nustatyta, kad nors rudens laikotarpiu registruojama daugiau atvejų, ryškaus sezoniškumo nepastebėta. Tai paaiškinama lėtine ar besimptomė ligos eiga bei tuo, kad diagnozė dažnai nustatoma nepriklausomai nuo faktinio užsikrėtimo laiko. Be to, toksokarų kiaušinėliai dirvožemyje ilgai išlieka gyvybingi, todėl užsikrėtimo rizika išlieka ištisus metus.

SERGAMUMAS TRICHINELIOZE

Trichineliozė Lietuvoje pastaraisiais metais registruojama itin retai. 2016–2025 m. laikotarpiu užregistruota 14 ligos atvejų. 2018–2020 m. ir 2022 m. žmonių trichineliozės atvejų neregistruota, o 2016 m., 2021 m., 2023–2025 m. nustatyta po vieną atvejį (16 pav.).

16 pav. Sergamumo trichinelioze rodiklis ir židinių skaičius 2016–2025 m.

2017 m. Jonavos rajone užregistruotas vienintelis per analizuojamą laikotarpį trichineliozės protrūkis, susijęs su namų ūkyje užaugintos kiaulės mėsos vartojimu – susirgo 9 asmenys. Kitais pavieniais atvejais infekcijos šaltinis dažniausiai likdavo neišaiškintas, kas rodo epidemiologinio ištyrimo sunkumą esant sporadiniams susirgimams.

Sergamumo sumažėjimas siejamas su sustiprinta kiaulių laikymo ir skerdimo kontrole, privalomu skerdenų tyrimu dėl trichineliozės bei sumažėjusia šernų populiacija po afrikinio kiaulių maro epizootijų.

KASPINUOČIŲ SUKELTI SUSIRGIMAI

2016–2025 m. laikotarpiu Lietuvoje iš viso užregistruotas 681 kaspinočių sukeltų ligų atvejais, iš kurių echinokozė sudarė 98,4 proc. (670 atvejų). Kitos kaspinočių sukeltos ligos, tokios kaip himenolepiozė, teniazė, cisticerkozė ir difilobotriozė, registruotos tik pavieniais sporadiniais atvejais (2 lentelė).

2 lentelė. Kaspinočių sukeltų ligų atvejai 2016–2025 m.

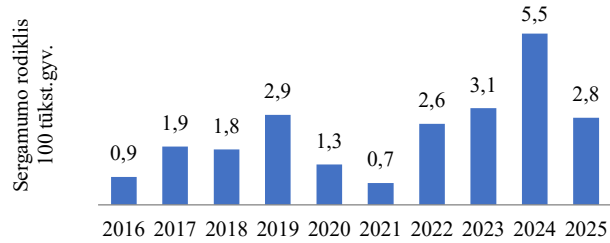
Metai	Kaspinočių sukeltų ligų atvejų skaičius				
	Himenolepiozės	Teniazės	Cisticerkozės	Difilobotriozės	Echinokozės
2016	0	1	2	2	26
2017	0	0	0	1	53
2018	2	0	0	0	50
2019	0	0	0	0	81
2020	0	0	0	1	37
2021	0	0	0	0	20
2022	0	0	0	0	74
2023	0	0	0	0	89
2024	0	1	1	0	158
2025	0	0	0	0	82
Iš viso	2	2	3	4	670

Tokia ligų struktūra rodo, kad Lietuvoje epidemiologiniu požiūriu reikšminga išlieka tik echinokozė, o kitų kaspinočių sukeltų ligų paplitimas yra sporadinis ir neturi esminės įtakos bendram sergamumo lygiui.

SERGAMUMAS ECHINOKOZOZE

2016–2025 m. duomenys rodo bendrą sergamumo echinokozėje didėjimo tendenciją – nuo 0,7 iki 5,5 atvejo 100 tūkst. gyventojų. 2020–2021 m. stebėtam sumažėjimui įtakos galėjo turėti COVID-19 pandemija, apribojusi planines diagnostines paslaugas ir sumažinusi ligos nustatymo galimybes. Didžiausias sergamumas užregistruotas 2024 m., o 2025 m. nustatyti 82 atvejai (2,8 atv. 100 tūkst.

gyventojų). Lyginant su 2024 m., sergamumo rodiklis sumažėjo 45,7 proc. Tai gali būti siejama su atidesniu atvejo apibrėžimo taikymu ir griežtesniu atvejų vertinimu (17 pav.).

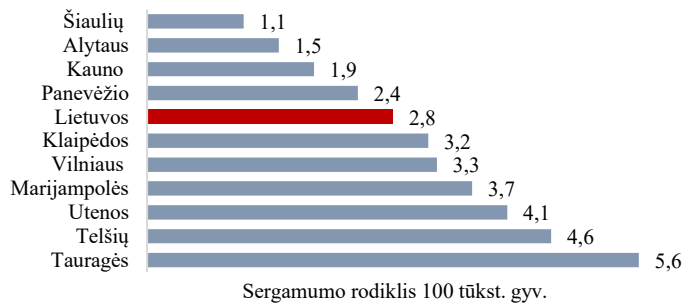

17 pav. Sergamumo echinokokoze rodiklio kitimas 2016–2025 m.

Analizuojant kliniškes ligos formas, nustatyta, kad alveokokinė echinokokoze (AE) išliko dažniausia forma – užregistruoti 42 atvejai (1,45 atv. 100 tūkst. gyventojų). Palyginti su 2024 m., jų skaičius sumažėjo 23 atvejais (35,4 proc.). Cistinė echinokokoze (CE) sudarė mažesnę dalį – 14 atvejų (0,48 atv. 100 tūkst. gyventojų), lyginant su 2024 m., atvejų skaičius sumažėjo 56,3 proc. Nepatikslintos formos echinokokoze taip pat ženkliai sumažėjo – užregistruoti 26 atvejai (0,90 atv. 100 tūkst. gyventojų), tai yra 35 atvejais (57,4 proc.) mažiau.

Didžiausią dalį visų klinikių formų sudarė alveokokinė echinokokoze, pasižyminti sunkesne eiga ir sudėtingesniu gydymu. Reikšmingas nepatikslingų atvejų sumažėjimas gali rodyti gerėjančią diagnostiką ir tikslesnę ligos formų diferencijavimą.

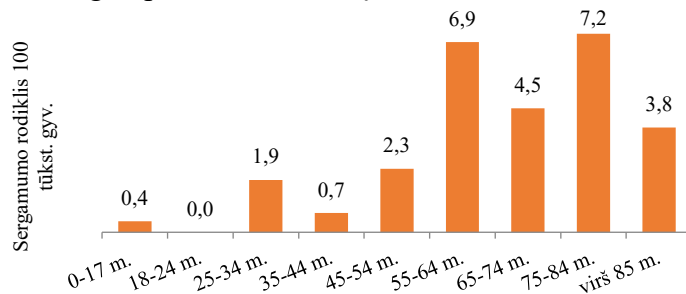
2025 m. didžiausias sergamumas nustatytas Tauragės (8,9 atv. 100 tūkst. gyventojų), Telšių (4,6) ir Utenos (4,1) apskrityse, o mažiausias – Šiaulių (1,1) ir Alytaus (1,5) apskrityse (18 pav.).

18 pav. Sergamumo echinokokoze rodikliai apskrityse 2025 m. (n = 82)

Regioniniai skirtumai gali būti susiję su gamtiniais echinokokoze židiniiais, laukinių gyvūnų, ypač lapių, populiacijos gausa bei jų užsikrėtimu.

Echinokokoze serga įvairaus amžiaus asmenys, tačiau liga dažniausiai diagnozuojama vyresnio amžiaus žmonėms. 2025 m. didžiausias sergamumo rodiklis nustatytas 75–84 metų amžiaus grupėje (7,2 atv. 100 tūkst. gyventojų) (19 pav.). Tai siejama su ilgu inkubaciniu periodu ir lėtine ligos eiga – nuo užsikrėtimo iki kliniškes išraiškos gali praeiti 5–15 metų.

19 pav. Sergamumo echinokokoze rodiklis pagal amžiaus grupes 2025 m. (n = 82)

2025 m. moterų sergamumo rodiklis buvo didesnis nei vyrų. Iš viso užregistruotos 47 sergančios moterys (3,1 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 35 vyrai (2,5 atv. 100 tūkst. gyventojų). Kaimo vietovėse sergamumas buvo didesnis nei miestuose: užregistruoti 39 atvejai kaime (4,3 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 43 atvejai miestuose (2,2 atv. 100 tūkst. gyventojų). Tai siejama su dažnesniu kontaktu su aplinka ir didesne sąlyčio su galimais infekcijos šaltiniais rizika.

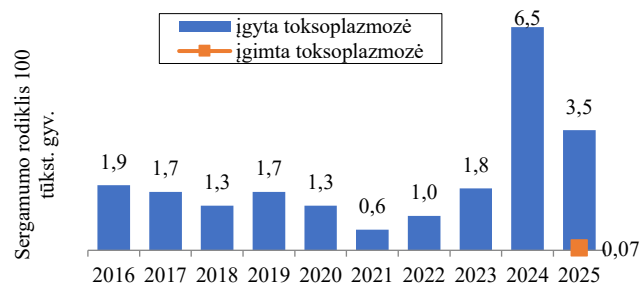
KITOS PARAZITUZĖS

2025 m. Lietuvoje užregistruoti 39 kitų parazitozė atvejai: 3 siurbikių sukeltos infekcijos, 3 strongiloidozės, 9 dirofilariozės, 7 cerkarinio dermatito, 1 anisakiazės, 3 mišrios žarnyno helmintozės ir 13 kitų patikslintų žarnyno helmintozė atvejų.

Šios parazitozės Lietuvoje registruojamos retai ir dažniausiai pasireiškia pavieniais, sporadiniais atvejais. Dalis jų gali būti susijusios su įvežtinėmis infekcijomis, įgytomis kelionių į endemines teritorijas metu.

SERGAMUMAS TOKSOPLAZMOZE

2016–2025 m. sergamumo toksoplazmoze rodikliai Lietuvoje kito. Daugiausia atvejų užregistruota 2024 m. – 188 atvejai (6,5 atv. 100 tūkst. gyventojų), o mažiausia – 2021 m. – 18 atvejų (0,64 atv. 100 tūkst. gyventojų). 2025 m. užregistruoti 104 atvejai (3,5 atv. 100 tūkst. gyventojų), tai yra 44,6 proc. mažiau nei 2024 m. Tarp jų nustatyti 2 įgimtos toksoplazmozės atvejai (0,07 atv. 100 tūkst. gyventojų) (20 pav.).

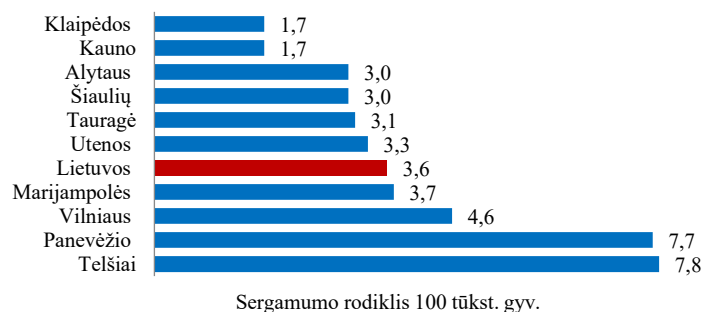

20 pav. Sergamumo toksoplazmoze rodiklio kitimas 2016–2025 m.

2025 m. matomas rodiklio sumažėjimas gali būti susijęs su diagnostikos ar atvejų registravimo ypatumais.

2025 m. užregistruotas vienas mirties atvejis nuo įgimtos toksoplazmozės. Kadangi infekcija pacientui buvo diagnozuota ankstesniais metais, šis atvejis į 2025 m. sergamumo rodiklius neįtrauktas, tačiau atsispindi oficialioje mirties priežasčių statistikoje.

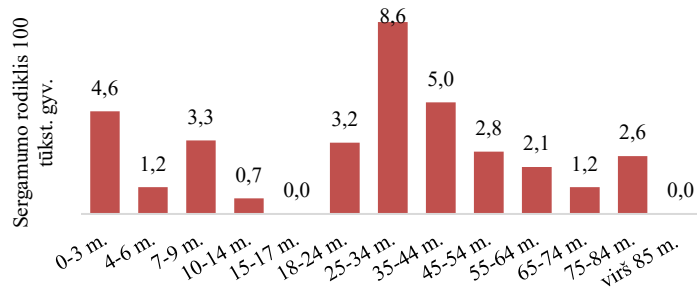
2025 m. toksoplazmozė registruota visose apskrityse. Didžiausias sergamumas nustatytas Telšių (7,8 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir Panevėžio (7,7) apskrityse, o mažiausias – Klaipėdos ir Kauno (po 1,7) apskrityse (21 pav.).

21 pav. Sergamumo toksoplazmoze rodikliai apskrityse 2025 m. (n = 104)

Regioniniai sergamumo skirtumai gali būti susiję su diagnostikos prieinamumu, skirtingu gyventojų ištyrimo intensyvumu bei statistiniais svyravimais mažesnėse populiacijose.

Toksoplazmoze serga tiek vaikai, tiek suaugusieji, tačiau didžiausias sergamumas nustatytas 25–44 m. amžiaus grupėse. Aukščiausias rodiklis registruotas 25–34 m. amžiaus grupėje (8,6 atv. 100 tūkst. gyventojų) (22 pav.). 0–3 m. amžiaus grupėje sergamumo padidėjimą lėmė diagnozuoti įgimtos toksoplazmozės atvejai.

22 pav. Sergamumo toksoplazmoze rodikliai pagal amžiaus grupes 2025 m. (n = 104)

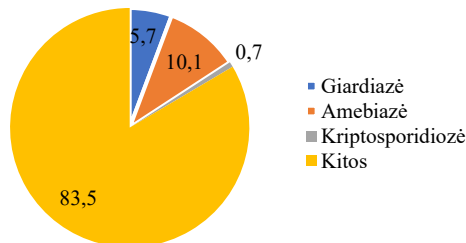
2025 m. moterų sergamumo rodiklis buvo didesnis nei vyrų. Iš viso užregistruotos 82 sergančios moterys (5,4 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 22 vyrai (1,6 atv. 100 tūkst. gyventojų). Tai siejama su aktyvesniu vaisingo amžiaus moterų laboratoriniu ištyrimu planuojant nėštumą ar jo metu, siekiant išvengti įgimtos toksoplazmozės. Miestuose sergamumo rodiklis buvo šiek tiek didesnis, nei kaimo vietovėse: užregistruoti 74 atvejai miestuose (3,7 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 30 atvejų kaime (3,3 atv. 100 tūkst. gyventojų). Tai gali būti susiję su geresniu diagnostikos ir laboratorinių paslaugų prieinamumu.

Klinikinė ligos struktūra 2025 m. buvo įvairi: užregistruoti 5 toksoplazminio meningoencefalito (B58.2), 6 toksoplazminės okulopatijos (B58.0) ir 11 kitų organų pažeidimų (B58.8) atvejai. Didžiąją dalį sudarė nepatikslinta toksoplazmozė (B58.9) – 80 atvejų.

Ryškaus sezoniškumo 2025 m. nenustatyta – atvejai tolygiai pasiskirstė per visus kalendorinius mėnesius. Tai patvirtina, kad pagrindiniai rizikos veiksniai – maisto higienos trūkumai (nepakankamai termiškai apdorota mėsa) bei kontaktas su užkrėsta aplinka ar gyvūnų ekskrementais – yra nuolatiniai ir veikia ištisuos metus.

PIRMUONIŲ SUKELTOS ŽARNYNO LIGOS

2025 m. Lietuvoje užregistruoti 407 pirmuonių sukeltų žarnyno ligų atvejai. Struktūroje dominavo kitos patikslintos ir nepatikslintos žarnyno pirmuonių sukeltos ligos (83,5 proc.). Amebiazė sudarė 10,1 proc., giardiazė – 5,7 proc., o kriptosporidiozė – 0,7 proc. visų atvejų (1 lentelė, 23 pav.).

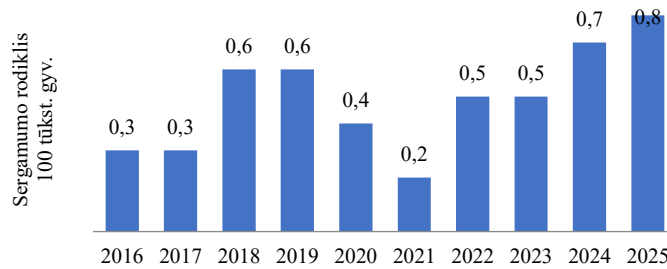

23 pav. Pirmuonių sukeltų žarnyno ligų procentinis pasiskirstymas 2025 m. (n = 407)

SERGAMUMAS GIARDIAZE

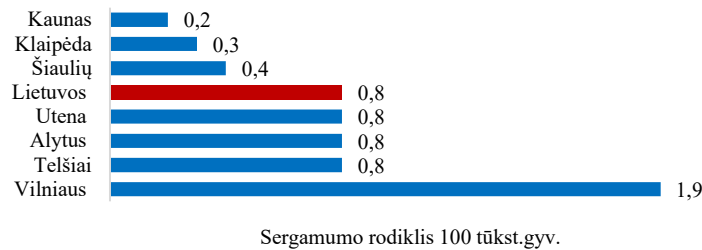
2016–2025 m. laikotarpiu sergamumo giardiazė rodiklis svyravo, o didžiausios reikšmės pasiektos 2024–2025 m. Mažiausias sergamumas fiksuotas 2021 m. (0,2 atv. 100 tūkst. gyventojų). 2025 m.

užregistruoti 23 ligos atvejai (0,8 atv. 100 tūkst. gyventojų), tai yra 9,6 proc. daugiau nei 2024 m. (1 lentelė, 24 pav.).

24 pav. Sergamumo giardiaze rodiklio kitimas 2016–2025 m.

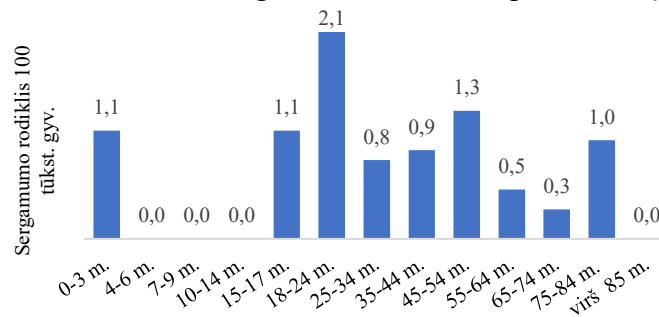
2025 m. giardiaze registruota septyniose Lietuvos apskrityse. Didžiausias sergamumo rodiklis nustatytas Vilniaus apskrityje (1,9 atv. 100 tūkst. gyventojų), o mažiausias – Kauno apskrityje (0,2). Marijampolės, Panevėžio ir Tauragės apskrityse susirgimų neužfiksuota (25 pav.).

25 pav. Sergamumo giardiaze rodikliai apskrityse 2025 m. (n = 23)

Sergamumo skirtumai apskrityse gali būti susiję su diagnostikos prieinamumu, tačiau juos reikėtų vertinti atsargiai dėl nedidelio bendro atvejų skaičiaus.

Didžiausias sergamumas nustatytas 18–24 m. ir 45–54 m. amžiaus grupėse (26 pav.) – tai gali būti susiję su didesniu mobilumu, kelionėmis bei galimu užsikrėtimu per užterštą vandenį.

26 pav. Sergamumo giardiaze rodikliai pagal amžiaus grupes 2025 m. (n = 23)

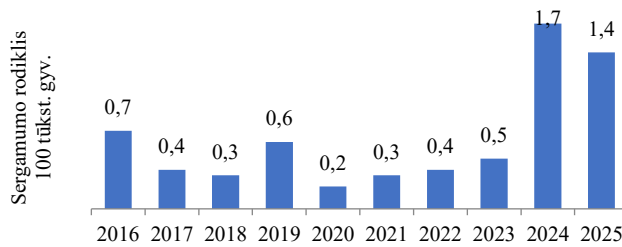
Vyrų sergamumo rodiklis buvo didesnis nei moterų. Iš viso užregistruota 17 sergančių vyrų (1,2 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 6 moterys (0,4 atv. 100 tūkst. gyventojų). Miestuose sergamumo rodiklis buvo didesnis nei kaimo vietovėse: užregistruota 18 atvejų miestuose (0,9 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 5 atvejai kaime (0,5 atv. 100 tūkst. gyventojų).

Reikšmingą dalį susirgimų sudarė įvežtiniai atvejai – 7 (30 proc.), susiję su kelionėmis į Angliją, Graikiją, Egiptą, Šri Lanką, Belgiją, Portugaliją ir Indiją. Dauguma šių asmenų buvo Vilniaus apskrities gyventojai.

2025 m. nustatytas sezoniškumas – susirgimų padaugėjo birželio ir rugpjūčio mėnesiais (atitinkamai 5 ir 6 atvejais), kurie sudarė beveik pusę visų atvejų. Tai siejama su aktyvesniu kelionių sezonu ir poilsiu prie atvirų vandens telkinių.

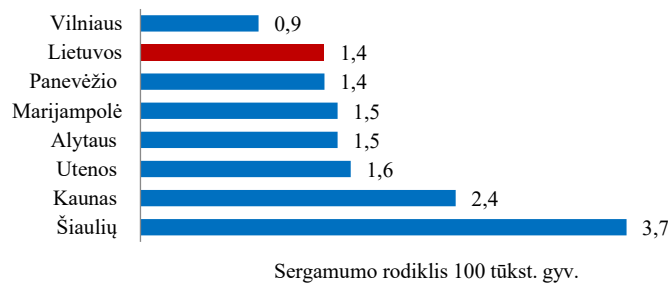
SERGAMUMAS AMEBIAZE

2016–2025 m. laikotarpiu sergamumo amebiaze rodiklis svyravo. Didžiausias rodiklis užregistruotas 2024 m. (1,7 atv. 100 tūkst. gyventojų), mažiausias – 2020 m. (0,2 atv. 100 tūkst. gyventojų). 2025 m. užregistruotas 41 amebiazės atvejis, o sergamumo rodiklis, palyginti su 2024 m., sumažėjo 14,5 proc. (1 lentelė, 27 pav.).

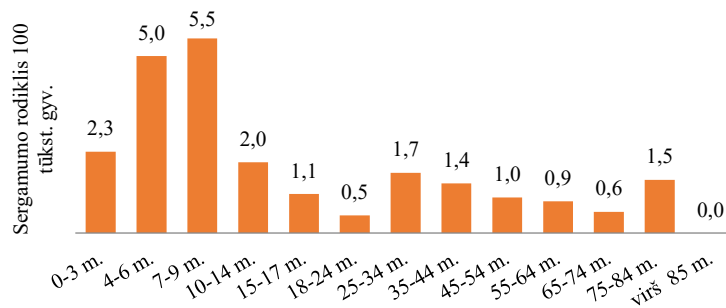
27 pav. Sergamumo amebiaze rodiklio kitimas 2016–2025 m.

2025 m. amebiazė registruota septyniose apskrityse. Didžiausias sergamumo rodiklis nustatytas Šiaulių apskrityje (3,7 atv. 100 tūkst. gyventojų), mažiausias – Vilniaus apskrityje (0,9). Klaipėdos, Telšių ir Tauragės apskrityse atvejų neregistruota (28 pav.).

28 pav. Sergamumo amebiaze rodikliai apskrityse 2025 m. (n = 41)

Didžiausias sergamumas nustatytas 4–6 ir 7–9 m. amžiaus grupėse (atitinkamai 5,0 ir 5,5 atv. 100 tūkst. gyventojų) (29 pav.).

29 pav. Sergamumo amebiaze rodiklis pagal amžiaus grupes 2025 m. (n = 41)

Didelis sergamumas jaunesnio amžiaus vaikų grupėse gali būti susijęs ne tik su infekcijos rizika, bet ir su dažnesniu nepatogeninių žarnyno amebų (pvz., *Entamoeba coli*, *Endolimax nana*) nustatymu atliekant mikroskopinius tyrimus.

Vyrų sergamumo rodiklis buvo šiek tiek mažesnis nei moterų. Iš viso užregistruota 18 sergančių vyrų (1,3 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 23 moterys (1,5 atv. 100 tūkst. gyventojų). Miestuose sergamumo rodiklis buvo didesnis nei kaimo vietovėse: užregistruoti 33 atvejai miestuose (1,7 atv. 100 tūkst. gyventojų) ir 8 atvejai kaime (0,9 atv. 100 tūkst. gyventojų).

Įvežtiniai atvejai sudarė 22 proc. (9 atvejai), daugiausia iš Egipto, Japonijos, Sudano, Indonezijos, Meksikos, Tailando ir Europos šalių. Dauguma jų registruoti Vilniaus apskrityje.

Ryškaus sezoniškumo nenustatyta – atvejai registruoti ištikus metus, šiek tiek daugiau kovo ir rugpjūčio mėnesiais.

Vertinant kliniines formas, daugumą sudarė nepatikslinkta amebiazė (A06.9, apie 60 proc.), o invazinės formos buvo retos – 2025 m. nustatytas vienas amebinio kepenų absceso atvejis, hospitalizuoti 6 pacientai. Tai rodo, kad dalis registruotų atvejų tikėtina nėra tikroji invazinė amebiazė, o susijusi su mikroskopiškai nustatytais *Entamoeba* genties pirmuonimis, kurių neįmanoma patikimai diferencijuoti be molekulinį tyrimų.

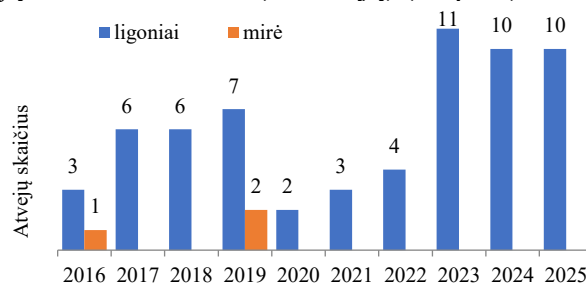
KITOS PIRMUONIŲ SUKELTOS ŽARNYNO LIGOS

Retos pirmuonių sukeltos žarnyno infekcijos Lietuvoje registruojamos pavieniais atvejais ir neturi reikšmingos epidemiologinės įtakos bendram sergamumui. 2025 m. užregistruoti 3 kriptosporidiazės ir 1 balantidiazės atvejais, todėl šių ligų tendencijos detaliau neanalizuojamos.

2025 m. užregistruoti 339 kitų pirmuonių sukeltų žarnyno infekcijų atvejais (229 kiti patikslinti ir 110 nepatikslinktų). Didžiąją šios grupės dalį sudarė *Blastocystis spp.* nustatymo atvejais. Nors dalis asmenų jautė klinišnius simptomus, šio mikroorganizmo patogeniškumas išlieka diskutuotinas, o jo nustatymas ne visada patvirtina priežastinį ryšį su simptomais. Dėl šių priežasčių detali šios grupės epidemiologinė analizė neatliekama.

SERGAMUMAS MALIARIJA

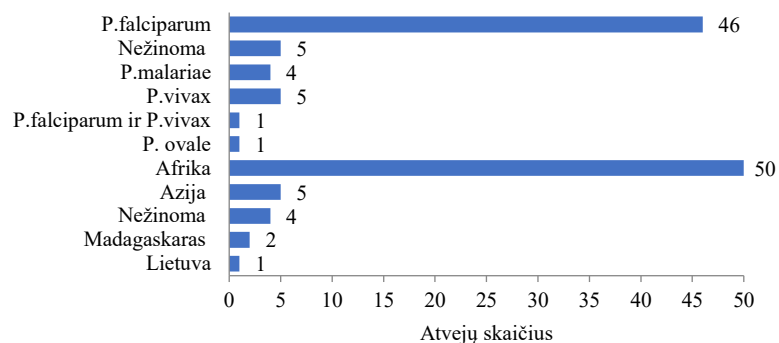
Paskutiniai vietinės maliarijos atvejais Lietuvoje užregistruoti 1956 m., tačiau kasmet nustatomi įvežtiniai ligos atvejais. 2016–2025 m. laikotarpiu iš viso užregistruoti 62 maliarijos atvejais, iš jų trys baigėsi mirtimi. Daugiausia atvejų fiksuota 2023 m. (11 atvejų) (30 pav.).

30 pav. Maliarijos atvejais Lietuvoje 2016–2025 m. (n = 62)

Maliarijos atvejais dažniausiai siejami su nepakankamu profilaktikos priemonių taikymu – nereguliaria ar nenaudojama chemoprofilaktika bei nepakankama apsauga nuo uodų įkandimų.

Per 2016–2025 m. laikotarpį dominavo tropinė maliarija, sukelta *Plasmodium falciparum* (46 atvejais). Taip pat užregistruoti 4 *Plasmodium malariae*, 5 *Plasmodium vivax* atvejais bei 1 mišri infekcija. Penkiais atvejais sukėlėjo rūšis nebuvo nustatyta. Dauguma asmenų užsikrėtė Afrikos šalyse (50 atvejų), rečiau – Azijoje (5) ir Madagaskare (2). Vienas atvejis susijęs su užsikrėtimu Lietuvoje per infekuotą adatą, o 4 atvejais užsikrėtimo vieta nenustatyta (31 pav.).

31 pav. Maliarijos atvejai pagal sukėlėją ir užsikrėtimo vietą 2016–2025 m. (n = 62)

2023 m. sergamumo padidėjimas, tikėtina, susijęs su po pandemijos išaugusiu tarptautinių kelionių intensyvumu. Atsižvelgiant į didėjantį gyventojų mobilumą, prognozuojama, kad įvežtiniai maliarijos atvejai ir toliau bus registruojami kasmet, todėl svarbus išlieka ankstyvas ligos atpažinimas ir profilaktikos priemonių laikymasis.

2025 m. užregistruota 10 įvežtinės maliarijos atvejų: Vilniaus (5), Kauno (3), Klaipėdos (1) ir Telšių (1) apskrityse.

IŠVADOS

- 2025 m. Lietuvoje užregistruoti 2 946 parazitinių ligų atvejai, o sergamumo rodiklių padidėjimui reikšmingą įtaką turėjo nuo 2024 m. pasikeitęs duomenų registravimo ir perdavimo būdas iš asmens sveikatos priežiūros įstaigų.
- Helmintozės sudarė didžiąją dalį visų parazitinių ligų (82,3 proc.), o pirmuonių sukeltos ligos – 17,7 proc.
- Parazitinių ligų struktūroje dominavo enterobiozė ir askaridozė, o kitos ligos sudarė gerokai mažesnę dalį.
- Enterobiozė išlieka dažniausiai registruojama parazitinė liga, ypač vaikų grupėje, kur didžiausias sergamumas nustatytas 4–6 metų amžiuje.
- Askaridozė yra antra pagal dažnį parazitinė liga Lietuvoje, dažniausiai diagnozuojama vaikams. Po sumažėjimo pandemijos laikotarpiu sergamumas pastaraisiais metais vėl didėja.
- Toksokarozė išlieka aktuali zoonozinė infekcija, ypač vaikų populiacijoje, o sergamumo didėjimas gali būti susijęs tiek su realiu paplitimu, tiek su pagerėjusia diagnostika.
- Trichineliozė Lietuvoje registruojama labai retai, o žemas sergamumas rodo veiksmingą veterinarinės kontrolės ir maisto saugos sistemą.
- Echinokozė išlieka pagrindinė kaspinočių sukelta liga, dažniau nustatoma vyresnio amžiaus gyventojams ir kaimo vietovėse.
- Toksoplazmozės sergamumas pasižymi svyravimais, o didesnis sergamumas tarp moterų siejamas su aktyvesniu ištyrimu nėštumo metu. Per analizuojamą laikotarpį registruoti trys įgimtos toksoplazmozės atvejai.
- Giardiazė Lietuvoje registruojama palyginti retai, o reikšmingą dalį sudaro įvežtiniai atvejai, susiję su kelionėmis bei galimu užsikrėtimu per užterštą vandenį ar maistą.
- Amebiasės atvejų struktūra rodo, kad dalis diagnozių gali būti susijusi su nepatogeninių *Entamoeba* rūšių nustatymu, todėl epidemiologiniai duomenys turi būti vertinami atsargiai.
- Retos pirmuonių sukeltos žarnyno infekcijos neturi esminės epidemiologinės reikšmės, o daugumą kitų registruojamų atvejų sudaro *Blastocystis spp.*, kurio patogeniškumas išlieka diskutuotinas.

13. Maliarija Lietuvoje išlieka įvežtinė infekcija, susijusi su kelionėmis į endeminius regionus. Sunkios eigos formų dominavimas ir registruojami mirties atvejai pabrėžia profilaktikos ir ankstyvos diagnostikos svarbą.
-